

YANGI O‘ZBEKISTON RIVOJLANISHIGA IJTIMOYIY-FALSAFA FANLARINING TA‘SIRI

Tashatova Nasiba Allanazarovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Magistr

E-mail: tashatovanasiba@gmail.com

ANNOTATSIYA

Falsafa fanlarining hozirgi holati va bo‘lajak mutaxassislarda mushohada qilish qobiliyatining shakllanishi, shaxsning xatodan hidoyatga, nafratdan muhabbatga, nopoklikdan halollikka, bid‘atdan poklikka yo‘naltirilishi dalillarga asoslangan. Yangi O‘zbekiston uchinchi uyg‘onish davri uchun zamin yaratishga kirishar ekan, tarixiy misollar uning falsafiy ilmiy nazariya va metodologiyaga tayanganligini ko‘rsatadi. O‘zbekiston Respublikasining “Ta‘lim to‘g‘risida”gi qonuni va unda dual ta‘limga alohida e‘tibor qaratilishi nazariy jihatdan asosli. Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirining 2021-yil 16-iyuldagi “Oliy ta‘limning davlat ta‘lim standartlarini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 311-sonli buyrug‘ining ahamiyatini ta‘kidlash bilan bir qatorda, “Oliy ta‘limning davlat ta‘lim standartlarini tasdiqlash to‘g‘risida”gi klassifikatorga yangi yo‘nalishni kiritish bo‘yicha takliflar kiritildi. Oliy ta‘lim yo‘nalishlari va mutaxassisliklari. Oliy ta‘lim muassasalari mustaqillikdan so‘ng o‘quv rejalari va fan dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirishda tor manfaatlarni ko‘zlamay, aksincha, 500 yoki 1000-o‘rinni egallagan xorijiy oliy ta‘lim muassasalari tajribasiga qiyosiy yondashishi kerak. Prezident Mirziyoyevning “Yangi O‘zbekiston strategiyasi” kitobi va uning nazariy xulosalari asosida darsliklar yaratish uchinchi uyg‘onish davri yangi O‘zbekistonning ma‘naviy talabidir.

Kalit so‘zlar: majburiy va ixtiyoriy fanlar, ijtimoiy fanlar, ta‘lim, ta‘lim sohasi, ta‘lim va mutaxassislik sohasi, ta‘lim, tasniflagich, o‘quv dasturi, fan dasturi, falsafa, ma‘naviyat, kasbiy ma‘naviyat, hemis, avlod universitetlar, Uchinchi Uyg‘onish davri.

ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ И ФИЛОСОФСКИХ НАУК НА РАЗВИТИЕ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА

Ташатова Насиба Алланазаровна

Ташкентский государственный экономический университет

Магистр

E-mail: tashatovanasiba@gmail.com

АННОТАЦИЯ

Современное состояние философских наук и формирование наблюдательности у будущих специалистов, направленность личности от заблуждения к руководству, ненависти к любви, нечистоты к честности, ереси к чистоте, обоснованы. Поскольку новый Узбекистан начинает закладывать основу для третьего Возрождения, исторические примеры демонстрируют его опору на философскую научную теорию и методологию. Закон Республики Узбекистан «Об образовании» и его упор на дуальное образование теоретически обоснованы. Помимо освещения значения Приказа Министра высшего и среднего специального образования № 311 «Об утверждении государственных образовательных стандартов высшего образования» от 16 июля 2021 года, были предложены включить новое направление в классификацию высшего образования. направления и специальности высшего образования. После обретения независимости высшие учебные заведения не должны преследовать узкие интересы в разработке и реализации учебных программ и научных программ, а вместо этого должны использовать сравнительный подход к опыту зарубежных вузов, занимающих места 500 или 1000. Книга Президента Мирзиёева «Стратегия нового Узбекистана» и разработка учебников на основе ее теоретических выводов являются духовными запросами нового Узбекистана в период Третьего Возрождения.

Ключевые слова: обязательные и факультативные науки, социальные науки, образование, область образования, область обучения и специализация, образование, классификатор, учебный план, научная программа, философия, духовность, профессиональная духовность, полушарие, поколение университетов, третий ренессанс.

KIRISH

Tafakkur insonga berilgan ezgu mukofotlardan biridir. Inson borliqni, jamiyatni va o'zini tafakkur orqali o'rganadi. U insonga hikmatli narsa va hodisalarni bilish va o'rganish, shuningdek, uning kundalik hayotida yo'l ko'rsatish, hidoyat va xato, ishq va nafrat, rostgo'ylik va harom, poklik va bid'atni farqlashda yordam beradi. Yo'nalish, muhabbat, halollik, poklik kabi inson shaxsini muqaddaslovchi axloqiy tushunchalar haqidagi falsafiy, ma'naviy va diniy munozaralar fanlar tomonidan kuzatiladi. Olimlar bu fanlar mavzusini uzoq vaqtdan beri muhokama qilishgan va bu bahs hali ham davom etmoqda. Ta'lim muassasalari tarixiga nazar tashlaydigan bo'lsak, dastlabki oliy o'quv yurtlarida ham ilohiyot, ma'naviyat, ilohiyot fanlari talabalarga fan sifatida o'qitilib kelinayotganiga guvoh bo'lamiz.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Yangi O‘zbekiston Uchinchi Uyg‘onish davri uchun zamin yaratishni boshlar ekan, uning oliy ta‘lim rahbarlari bakalavr va magistratura dasturlari majburiy va tanlov bo‘limlarida yo‘l-yo‘riq, sevgi, halollik va poklikni yo‘naltiruvchi falsafiy fanlarga e‘tibor qaratishlari kerakligini tan olishlari kerak. jamiyat poklik haqida gapiradigan falsafiy fanlarga ajratilgan soatlar soniga e‘tibor berishi kerak. Aks holda, oliy ta‘lim to‘g‘risidagi qabul qilingan qonun hujjatlari talablarini amalga oshirishda raqobatbardoshlik yetishmaydi, tayyorlanayotgan kadrlar salohiyati cheklanadi. 2021-yil 16-iyulda O‘zbekiston Respublikasi yangi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirining “Oliy ta‘limning davlat ta‘lim standartlarini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 311-son buyrug‘i chiqdi. Mazkur buyruq va uning ilovasi bilan qabul qilingan o‘quv-uslubiy va me‘yoriy-huquqiy hujjatlar O‘zbekiston Respublikasi oliy ta‘lim muassasalarini jahon oliy ta‘lim muassasalari bilan hamohang tarzda rivojlantirish imkonini beradi. Vazirning ushbu farmoyishi 2017-2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning oliy ta‘lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini rivojlantirishga qaratilgan qonunchiligi talablarini amalga oshirish bo‘yicha tizimda faoliyat yuritayotgan professor-o‘qituvchilar va professor-o‘qituvchilarni eng muhim rag‘batlantirdi. ta‘lim va ta‘lim sifatini oshirish. Bugungi kunda 600 000 dan ortiq talaba bilimning o‘n yo‘nalishi, 26 ta ta‘lim yo‘nalishi, 308 ta bakalavriat va 588 ta magistratura mutaxassisliklari bo‘yicha tahsil olmoqda, 30 000 dan ortiq professor-o‘qituvchilar ularga mingdan ortiq kurslarda saboq bermoqda. Bu o‘quvchilar 15-20 yildan keyin yangi O‘zbekistonni boshqarish bo‘yicha mutaxassis bo‘lib yetishadi. Binobarin, mazkur yo‘nalish va mutaxassisliklar bo‘yicha o‘quv rejalari va fan dasturlarini ishlab chiqish, dual ta‘limni uchinchi avlod institutlari hayotiga mos ravishda joriy etish sharti, shuningdek, mentalitetimiz bilan hamkorlikda ta‘limga alohida e‘tibor qaratish zarur. Ta‘lim xulq-atvor haqidagi fanga, xulq-atvor haqidagi fan ta‘limga qarshi emasligini tan olish juda muhim; balki ularning birga yashashi yetuk mutaxassislar yetishib chiqishini ta‘minlaydi.

NATIJALAR

Oliy o‘quv yurtlari professor-o‘qituvchilari mavzu bo‘yicha yaxshi ma‘ruza o‘qishdan tashqari, inson sifatida ham go‘zal tarbiya berishlari kerak. Professor-o‘qituvchida bu uyg‘unlik bo‘lmasa, uning tinglovchisi bo‘lgan talaba ham xuddi shunday illatdan aziyat chekadi. Bunday holatlar takrorlanmasligi uchun oliy ta‘lim muassasalari falsafa fanlarini o‘qitishga yangicha tamoyillar asosida yondashishlari kerak. Falsafa, ma‘naviyat va din ijtimoiy fanlarning asosidir. Chunki bu fanlar, xususan, falsafa (sog‘lom fikrlashdan xabardorlik), ma‘naviyat (komillik), ilohiyot (halollik)ni tarbiyalaydi. Natijada, bakalavriat dasturi 1-00 o‘quv rejasidir. Falsafa va ma‘naviyat moduli vazirlikdan qat‘i nazar barcha oliy ta‘lim muassasalarida majburiy

fanlar blokida, din moduli esa 2-00 da o'qitilmoqda. Tanlov fanlari blokda qanday o'qitilishini hal qilish talab qilinadi. Chunki bu falsafiy fanlar bugungi globalashuv davrida insonlar hayotida sodir bo'layotgan va milliy urf-odat, marosim va an'analarimizga ko'proq yomon ta'sir ko'rsatayotgan bid'atlarning mohiyatini mushohada qilib, shaxsga to'g'ri yo'l tanlashda dunyoqarashini ta'minlaydi. Sobiq Ittifoq davridagi falsafa fanlari kommunistik partiyaning mafkurasi va nazariyasi bo'lib qolgan bo'lsada, ularning ta'limoti ijtimoiy hayotdan ajralgan edi. Odamlar tinglashdi, lekin hech kim ularga bu yolg'on ekanligini ochiq aytmadi. O'zbekiston mustaqillikka erishgandan keyingi yillarda rivojlangan falsafa fanlari ta'limotlari rus yoki xorijiy falsafa fanlaridan tez-tez tarjima qilinib, qabul qilishni qiyinlashtirdi. Ko'p o'tmay tomoshabinlar ko'cha falsafasi bilan ijtimoiy falsafani farqlay olmadilar. Agar ixtisoslashgan fanlar odamlarga o'z sohalarida bilimli bo'lishga yordam bersa, falsafiy fanlar odamlarga hidoyat, sevgi, halollik va poklik kabi fazilatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Bu abadiy isbotlanishi shart bo'lmagan haqiqatdir. Biroq keyingi yillarda oliy ta'lim muassasalariga falsafiy fanlarni uchinchi avlod universitetlari o'quv dasturlari bilan solishtirma imtihonsiz optimallashtirish niqobi ostida falsafiy fanlarni qo'shish yoki olib tashlash holatlari kuzatilmoqda. Buning zararli oqibatlari hozircha noma'lum, ammo ular 1520 yildan keyin, keyingi avlod xatolarimizni to'g'irlaganda amalga oshadi. Sh. Mirziyoyev, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti "Hozirda ijtimoiy fanlar ta'lim va mutaxassisliklarning talab va tamoyillariga, talabalar, bakalavr va magistrning talab va qiziqishlariga, kasb xususiyatlariga mos kelishi haqida aniq tasavvur yo'q". Prezident Sh. Mirziyoyev tashabbusi bilan "Ta'lim" fani endilikda umumta'lim maktablarining 1-11-sinflarida o'qitilmoqda. Bu fan o'zbek xalqi tafakkuri ehtiyojlarini to'la qondiradi. Bitta masala bu fanni kim va qaysi ta'lim muhitida o'qitadi?! Oliy ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari klassifikatorining (2021-yil 16-iyuldagi 311-son buyrug'iga 2-ilova bilan tasdiqlangan) bilim va ta'lim sohasiga bo'lgan ehtiyojdan kelib chiqqan holda oliy ta'lim bakalavriat bosqichida falsafiy fanlarni o'qitish afzalroqdir.). Natijada ta'lim falsafasi, san'at falsafasi, biznes va menejment falsafasi, huquq falsafasi, tabiiy fanlar falsafasi, axborot texnologiyalari falsafasi, muhandislik falsafasi, tibbiyot falsafasi kabi sohalarni birlashtirish mumkin bo'ladi. Bu ta'lim sifatini oshiradi va eng muhimi, sifatli va ijodiy fikrlaydigan xodimlarni tayyorlashga yordam beradi. Bunday vaziyatda eng dolzarb masala falsafa fanidan ma'ruzalarning milliy davlatchilik falsafamiz va jahon falsafasi bilan uyg'unligini ta'minlaydigan o'quv dasturlari va darsliklarning yetishmasligidir. Ma'naviyat va ilohiyot yo'nalishidagi oliy ta'lim oddiy o'rta ta'lim va boshqa ijtimoiy fanlar ma'lumotlarini takrorlamasligi kerak. Yaqin-yaqingacha shunday edi. Natijada, tinglovchilarda ilm-fanga nisbatan shubha paydo bo'ldi.

MUHOKAMA

Din falsafasida oddiy hayot falsafasi bilan bir qatorda ilohiyotni ham o'rgatish ijobiy natijalar beradi. Bugungi kunda nikohning eng oliy qadriyati nikohga befarq munosabatda bo'lish yoki tadbirkorlik xususiyatlarini pasaytirish sabablari dunyoviy va ilohiy matnlardan dalillar bilan bayon etilsa, kadrlarning kasbiy mahorati oshadi. Bu ma'naviyat va ilohiyot fanlari bo'yicha yangi o'quv dasturi va yangi avlod darsliklari zarurligini bildiradi. Faylasuflar, ma'naviyatshunoslar, dinshunoslar tayyorlash masalasi muhokamaga arziydi. Oliy ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari klassifikatorining ta'lim sohasidagi milliy g'oya, ma'naviyat asoslari hamda huquqiy ta'lim yo'nalishi o'rniga ma'naviyat yo'nalishi bakalavriat yo'nalishi bo'yicha kadrlar tayyorlash yo'nalishi talab etiladi. Zero, ushbu ta'lim yo'nalishidagi bitiruvchilar oddiy umumta'lim maktablarida "Ta'lim" mavzusini o'qitishi mumkin. Mazkur ta'lim sohasi xodimlari ma'naviyat va ma'rifat mavzulari bilan ish olib borsa, davlat va nodavlat ta'lim muassasalarida "Yangi O'zbekiston – ma'rifatli jamiyat" tushunchasi tizimli tatbiq etiladi. Faylasuf, professor N. Muhammadiev falsafa fanlarini kasbga xos xususiyatlardan kelib chiqib o'qitishni taklif qilgan, ya'ni "tabiat falsafasi, texnika falsafasi va axborot texnologiyalari, tibbiyot falsafasi, iqtisodiyot va raqobat falsafasi, huquq falsafasi, harbiy falsafa. san'at, axborot xavfsizligi va texnologiyalari falsafasi, madaniyat va san'at falsafasi, ta'lim va tarbiya falsafasi, tarix falsafasi, p Bugungi raqobatdosh madaniyat sharoitida yetuk kadrlar tayyorlash maqsadida falsafa fanlarini tarbiyalash zaruriyatga aylandi. Chunki, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-sonli qaroriga asosan "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi asosiy vazifalardan biri "Universitet 3.0 tushunchasini bosqichma-bosqich joriy etish."³ Chunki jahon universitetlari o'z tarixida uch avlodga ega. Uchinchi avlod universitetlari 20-asrning oxirida paydo bo'ldi, dastlabki maqsad klassik, ya'ni birinchi avlod universitetlarini o'qitish bo'lsa, ikkinchi avlod universitetlari esa noklassik institutlar edi. Ushbu universitetlar ilmiy nazariyalar, ta'lim, tadqiqot va tadbirkorlikni tijoratlashtirishni tan oldilar. Binobarin, bugungi kunda universitetlarning asosiy vazifalaridan biri ilmiy nazariya va g'oyalarni amaliyotga tatbiq etish va ularni bozorga chiqarishdir. Shunday sharoitda falsafiy fanlar qanday yashay oladi?! Prezident sifatida Sh. Mirziyoyev bu mavzuga "Bizda uzoq yillar davomida ijtimoiy fanlarga biryoqlama texnokratik yondashuv, bu masalada hayratlanarli "o'gay" qarash shakllangan", deb javob berdi. Shu bilan birga, afsuski, ijtimoiy fanlarni qanday shakl va mazmunda, qaysi shaklda va qaysi sohalarda, xususan, oliy o'quv yurtlarida o'qitish va o'rganish to'g'risida haligacha yagona tushuncha mavjud emas.⁴ O'zbekistonda Prezident. ma'naviyat-

ma'rifiy kengash mas'ullari, shuningdek, viloyat va tumanlar hokimlari. Bu tizim xalqaro tashkilotlar uchun ham dolzarbdir. Natijada oliy ta'lim muassasalari rahbarlari Prezident Mirziyoyevning "Yangi O'zbekiston strategiyasi" kitobida ijtimoiy fanlar va ularning jamiyatdagi ahamiyatiga bag'ishlab, o'quv rejalari va fan dasturlarini mustaqil ishlab chiqishda o'z vakolatlarini suiiste'mol qilmasdan, yuqorida qayd etilgan taklif va tavsiyalarni bildirdi. soatlar soniga va bu fanlarni o'z fikrlariga qarab o'qitish uslubiga jiddiy e'tibor qaratishlari kerak bo'ladi. Ta'lim yoki mutaxassislik bo'yicha o'quv dasturini yaratish va amalga oshirish ko'p vaqt talab qiladigan va qiyin ishdir. O'quv rejasi dastlab qog'ozda yozilgan bo'lsa-da, uni mamlakatda kam odam o'qib, tushuna oladi. Viloyatda oliy o'quv yurtlari deyarli yo'q. Ayni paytda o'quv dasturlarini shakllantirish va bajarishda 500 yoki 1000 ta muassasaning o'quv dasturlarini xalqaro reytinglarda "ko'rmasdan", solishtirmasdan, "mahalliyashtirish" va mavjud o'quv dasturlarini tasdiqlashda plagiat holatlari uchramoqda. Hemi dasturi ijtimoiy va gumanitar fanlarda foydali ekanligini isbotladi. Binobarin, oliy ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilarining o'quv yuklamalari hajmi bo'yicha "vaqt ko'rsatkichlari"ning yangi tahriri, shuningdek, mustaqil ishning shakli, taqdimoti va himoyasi bo'yicha yangi nizom talab etiladi.

XULOSA

Sh. Mirziyoyev, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Biz "Ma'naviyat" faniga tamal toshini qo'ydik." Bu yo'nalishdagi mutaxassisliklar fan klassifikatoriga kiritilgan, ular bo'yicha ixtisoslashtirilgan kengash tuzilib, dissertatsiya himoyalari tashkil etilgan. Bakalavriat uchun "Ma'naviyat", 5-magistratura bosqichi uchun "Kasbiy ma'naviyat" fanlari joriy etilishi munosabati bilan oliy ta'lim muassasalarining o'quv rejalari va fan dasturlarini ro'yxatdan o'tkazish bilan shug'ullanuvchi organlari o'z ishini qayta ko'rib chiqishlari kerak bo'ladi. Ikkinchidan, ijtimoiy fanlar professor-o'qituvchilari Prezident Mirziyoyevning "Yangi O'zbekiston strategiyasi" kitobidagi ma'ruzalar, seminarlar, amaliy mashg'ulotlar, mustaqil ish topshiriqlari, darsliklarni tayyorlash bo'yicha berilgan nazariy xulosalar asosida tinglovchilarga yangicha ruh, asosli g'oyalar olib borishlari kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. Mirziyoev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. -Toshkent."O'zbekiston" nashriyoti,2021.270-bet
2. Muxammadiyev N.E. Mustafayev U.U. Oliy o'quv yurtlarida falsafa fanini o'qitishni tubdan islox qilish-davr talabi. //Yangilanayotgan O'zbekistonda ijtimoiy taraqqiyotni jadallashtirishning falsafiy muammolari mavzusidagi vazirlik miqyosida o'tkazilgan onlayn ilmiy-amaliy anjuman.- Termiz 2020 yil

3. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni 2019 yil 8 oktyabr PF-5847
4. Mirziyoev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi.-Toshkent."O‘zbekiston" nashriyoti,2021.231 -bet
5. O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirining buyrug‘i, 2021 yil 16 iyul 311-son. Oliy ta’limning Davlat ta’lim standartlarini tasdiqlash to‘g‘risida
6. O‘zbekiston Respublikasining Ta’lim to‘g‘risidagi qonuni 2020 yil 23 sentyabr, UR^-637-son.